

## TASVIRIY SAN'ATNING KELIB CHIQISH TARIXI, RIVOJLANISHI VA ISTIQBOLI

**Tojiddinova Fotima Davkarali qizi**  
**Namangan davlat pedagogika instituti**  
**Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi yo'nalishi**  
**1-bosqich talabasi**

**Annotatsiya:** Mazkur maqolada tasviriy san'atning kelib chiqish tarixi, uning bosqichma-bosqich rivojlanishi hamda zamonaviy istiqbollari yoritilgan. Xususan, ibtidoiy davr g'or rasmlaridan boshlab Uyg'onish davri va hozirgi zamon raqamli san'atigacha bo'lgan jarayonlar tahlil qilinadi. Shuningdek, san'atning ilmiy asoslari – rangshunoslik, perspektiva, anatomiya va kompozitsiya kabi yo'nalishlar haqida ma'lumot beriladi. Maqolada Leonardo da Vinci, Isaac Newton kabi jahon olimlari bilan bir qatorda Kamoliddin Behzod, Ural Tansiqboyev singari o'zbek tasviriy san'ati namoyandalarining ilmiy-badiiy hissi ham ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijasida tasviriy san'at inson tafakkuri, madaniyati va ilm-fani bilan uzviy bog'liq holda rivojlanib kelayotgani hamda kelajakda raqamli texnologiyalar asosida yangi bosqichga ko'tarilishi asoslab beriladi.

**Kalit so'zlar:** tasviriy san'at, san'at tarixi, rangtasvir, miniatyura san'ati, kompozitsiya, perspektiva, rangshunoslik, anatomiya, estetik nazariya, Uyg'onish davri, zamonaviy san'at, raqamli san'at, sun'iy intellekt va san'at, o'zbek rassomlari, Kamoliddin Behzod, Ural Tansiqboyev, san'atshunoslik, madaniy meros, vizual tafakkur, ijodiy faoliyat.

Tasviriy san'at insoniyat tarixining eng qadimiy faoliyat turlaridan biri hisoblanadi. U ibtidoiy jamiyat davrida, ya'ni odamlar hali yozuvni bilmagan paytda paydo bo'lgan. Dastlabki tasvirlar g'or devorlariga chizilgan bo'lib, ular orqali odamlar o'z hayotini, ov jarayonlarini, tabiat hodisalarini aks ettirgan. Masalan, Lascaux g'orlari yoki Altamira g'orlari dagi rasmlar insonning ilk badiiy tafakkuri mahsuli hisoblanadi. Bu davr san'ati oddiy, ammo mazmunan chuqur bo'lib, asosan diniy va marosimiy ahamiyatga ega bo'lgan. Shunday qilib, tasviriy san'atning kelib chiqishi insonning o'z fikrini obraz orqali ifodalash ehtiyoji bilan bog'liqdir.

Qadimgi Misr, Mesopotamiya, Yunon va Rim madaniyatlarida tasviriy san'at yuqori darajada rivojlangan. Bu davrda san'at diniy va davlat mafkurasiga xizmat qilgan. Misrda fir'avnlarning hayoti devoriy rasmlarda aks ettirilgan bo'lsa, Yunonistonda inson go'zalligi ideallashtirilgan. O'rta asrlarda san'at asosan diniy xarakterga ega bo'ldi. Xristian va islom madaniyatida tasviriy san'at turli shakllarda rivojlandi. Masalan, Sharqda miniatyura san'ati, G'arbda esa ikonalar

va vitrajlar keng tarqaldi. XIV–XVI asrlarda Yevropada Uygʻonish davri yuz berdi. Bu davrda inson, uning goʻzalligi va tabiati markazga qoʻyildi. Mashhur rassomlardan Leonardo da Vinci, Michelangelo va Raphael sanʼatni yangi bosqichga olib chiqdi. Perspektiva, anatomiya va realizm rivojlandi. XIX–XX asrlarda tasviriyy sanʼatda katta oʻzgarishlar yuz berdi. Impressionizm, ekspressionizm, kubizm kabi yoʻnalishlar paydo boʻldi. Masalan, Claude Monet, Vincent van Gogh va Pablo Picasso yangi uslublar yaratdi. Zamonaviy sanʼatda esa abstraktlik, erkin ifoda va individual yondashuv ustunlik qiladi. Bugungi kunda tasviriyy sanʼat texnologiyalar bilan chambarchas bogʻlanib bormoqda. Raqamli sanʼat (digital art), 3D grafika, sunʼiy intellekt yordamida yaratilgan asarlar yangi yoʻnalish sifatida shakllanmoqda.

Kelajakda tasviriyy sanʼat quyidagi yoʻnalishlarda rivojlanishi kutilmoqda:

- Raqamli va interaktiv sanʼatning kengayishi
- Virtual reallik (VR) va kengaytirilgan reallik (AR) orqali sanʼatni idrok etish
- Sunʼiy intellekt bilan hamkorlikda ijod qilish

Oʻzbek tasviriyy sanʼati qadimiy Sharq madaniyati bilan chambarchas bogʻliq boʻlib, ayniqsa Temuriylar davrida yuksak darajaga koʻtarilgan. Bu davrda miniatyura sanʼati rivojlanib, badiiy tafakkur ilmiy asoslar bilan uygʻunlashgan. Bu rivojlanishning markazida Kamoliddin Behzod turadi. U nafaqat rassom, balki kompozitsiya, rang uygʻunligi va obraz yaratish boʻyicha nazariy asoslarni ham rivojlantirgan. Behzod maktabi keyinchalik butun Sharq sanʼatiga taʼsir koʻrsatgan. Raxim Ahmedov – portret janrida katta yutuqlarga erishgan, inson ruhiyatini chuqur ochib bergan.

Bu davrda sanʼat ilmiy yondashuv asosida oʻqitila boshladi, kompozitsiya, rangshunoslik va perspektiva tizimli ravishda rivojlandi. . Zamonaviy oʻzbek rassomlari Mustaqillikdan keyin oʻzbek tasviriyy sanʼatida erkinlik va yangicha izlanishlar kuchaydi:

Bahodir Jalolov – zamonaviy rangtasvir va falsafiy obrazlar ustasi.

Akmal Nur – milliy va zamonaviy uslublarni uygʻunlashtirgan rassom.

Dilorom Mamedova – zamonaviy badiiy ifoda va rang bilan ishlashda yangiliklar kiritgan.

Zamonaviy rassomlar milliy anʼanalarni saqlagan holda global sanʼat jarayoniga integratsiyalashmoqda. Tasviriyy sanʼat rivojida nafaqat rassomlar, balki sanʼatshunos olimlar ham katta rol oʻynagan:

Galina Pugachenkova – Markaziy Osiyo sanʼati tarixini ilmiy oʻrgangan.

Laziz Hamidov – oʻzbek tasviriyy sanʼati rivojini tadqiq qilgan olim.

Oʻzbekiston Badiiy akademiyasi – sanʼatni ilmiy va amaliy jihatdan rivojlantiruvchi muassasa. Bu olimlar sanʼat tarixini tizimlashtirib, nazariy asoslar yaratishda muhim hissa qoʻshgan.

Tasviriy san’at insoniyatning ruhiy va madaniy taraqqiyotini aks ettiruvchi muhim sohadir. U ibtidoiy davrdan boshlab hozirgi zamonaviy texnologik bosqichgacha uzluksiz rivojlanib kelmoqda. O‘zbek tasviriy san’ati boy tarixga ega bo‘lib, Kamoliddin Behzod dan boshlab zamonaviy rassomlargacha uzluksiz rivojlanib kelmoqda. Milliy san’at namoyandalari nafaqat badiiy asarlar yaratgan, balki san’atning ilmiy asoslarini ham boyitgan. Bugungi kunda o‘zbek rassomlari jahon san’ati maydonida o‘z o‘rniga ega bo‘lib bormoqda. Har bir davr o‘zining estetik qarashlari va g‘oyalarini san’at orqali ifoda etgan.

Kelajakda esa tasviriy san’at yanada innovatsion, interaktiv va global tus olishi kutiladi.

**Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Komoldinov, S. J. O. (2026). The pedagogical significance of composition in pencil drawing lessons. *European Journal of Economic Dynamics and Policy*, 2(1), 21-24.
2. Komoldinov, S. J. O. G. L., & Isaboyeva, M. I. Q. (2026). Manzara janrini o‘rgatishda rangtasvir texnikalarining metodik qo‘llanilishi. *Science and Education*, 7(2), 344-349.
3. Jomoldin o‘g‘li, K. S. SCIENCE, RESEARCH AND DEVELOPMENT.
4. Komoldinov, S. (2023, December). Qalamtasvir mashg‘ulotlarida kompozitsiyaning ahamiyati. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE on the topic: “Priority areas for ensuring the continuity of fine art education: problems and solutions”* (Vol. 1, No. 01).
5. Rakhimov, K. (2023). The place of graphics in the fine arts. *Solution of social problems in management and economy*, 2(2), 5-8.
6. Rakhimov, K. (2023). THE ROLE OF PORTRAIT ARTISTS IN FINE ARTS. *Models and methods in modern science*, 2(2), 13-19.
7. Rakhimov, H. U. (2023). ANALYZING THE PROFESSIONAL QUALITIES OF FUTURE FINE ARTS TEACHERS BASED ON ART STUDIES. *Экономика и социум*, (1-1 (104)), 50-53.
8. Pulatov, D. S., & Kh, R. U. (2019). On fine arts and its varieties. *Вестник магистратуры*, (4-4 (91)), 89-90.
9. ogli Rakhimov, H. U. AJMR. AJMR.
10. Oripov, B. B. (2025). Ideals of the third renaissance and their artistic expression in the fine art of Uzbekistan. *Academic Journal of Science, Technology and Education*, 1(8), 28-32.
11. Oripov, B. B. (2025, December). INCREASING THE SCIENTIFIC COMPONENT OF THE ART OF POTTERY IN STUDENTS. In *International Conference Platform* (No. 6, pp. 134-137).
12. Oripov, B. B. (2025). The connection of fine arts to biological science. *Science and Education*, 6(12), 621-626.
13. BADIRJANOVICH, O. (2020). THE ROLE OF CERAMICS IN PROFESSIONAL TRAINING OF YOUNG PEOPLE IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM. *THE AMERICAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE AND EDUCATION INNOVATIONS Учредители: The USA Journals*, 2(9), 447-451.

14. Oripov, B. (2025). O ‘QUVCHILARNING RUHIYATINI SHAKLLANTIRISHDA VA TARBIYALASHDA, XALQ AMALIY SAN’ATINING O ‘RNI. *Universal xalqaro ilmiy jurnal*, 2, 4-3.
15. Oripov, B. N. (2008). Tasviriy san’at ta’limida didaktika.
16. Oripov, B. N. (2006). Fine art and its teaching methodology. *Tashkent-2005." SCIENCE-INTELLIGENCE*.
17. Oripov, B. (2004). Jahon san'ati tarixi. 3 qismli.
18. Oripov, B. (2004). San'at tarixidan qisqacha izohli lug'at.
19. Yuldashev, J. (2024). BO ‘LAJAK TARIX O ‘QITUVCHILARINI TAYYORLASH JARAYONIGA AKSIOLOGIK YONDASHUVNI JORIY ETISHNING METODIK XUSUSIYATLARI. *Farg'ona davlat universiteti*, (5), 6-6.
20. Yuldashev, J. (2024). BO‘LAJAK TARIX O‘QITUVCHILARIDA AKSIOLOGIK POZITSIYANI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI. " ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ АКМЕОЛОГИЯ" международный научно-методический журнал, 1(9).
21. Yuldashev, J. BO ‘LAJAK TARIX O ‘QITUVCHILARINING AKSIOLOGIK POZITSIYASINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI. *DENE TÁRBIYASÍ HÁM SPORT*, 251.
22. Ogli, Y. J. A. The Content of the Introduction of the Development of the Axiological Approach in Future History Teachers. *JournalNX*, 10(10), 34-38.
23. Yuldashev, J. (2024). DEVELOPING THE AXIOLOGICAL POSITION OF FUTURE HISTORY TEACHERS–AS AN IMPORTANT DIRECTION OF HISTORY EDUCATION. *Академические исследования в современной науке*, 3(50), 33-36.
24. Abdurakhimovich, Y. J. (2024, December). THE MAIN CRITERIA FOR DEVELOPING A SYSTEM OF VALUES IN THE TRAINING OF FUTURE HISTORY TEACHERS. In *International Conference on Economics, Finance, Banking and Management* (pp. 201-205).
25. Abdurakhimovich, Y. J. (2024, December). THE MAIN CRITERIA FOR DEVELOPING A SYSTEM OF VALUES IN THE TRAINING OF FUTURE HISTORY TEACHERS. In *International Conference on Economics, Finance, Banking and Management* (pp. 201-205).
26. Yuldashev, J. (2024). DEVELOPING THE AXIOLOGICAL POSITION OF FUTURE HISTORY TEACHERS–AS AN IMPORTANT DIRECTION OF HISTORY EDUCATION. *Академические исследования в современной науке*, 3(50), 33-36.
27. Ogli, Y. J. A. The Content of the Introduction of the Development of the Axiological Approach in Future History Teachers. *JournalNX*, 10(10), 34-38.
28. Abdurakhimovich, Y. J. (2024, December). THE MAIN CRITERIA FOR DEVELOPING A SYSTEM OF VALUES IN THE TRAINING OF FUTURE HISTORY TEACHERS. In *International Conference on Economics, Finance, Banking and Management* (pp. 201-205).
29. Yuldashev, J. (2024). DEVELOPING THE AXIOLOGICAL POSITION OF FUTURE HISTORY TEACHERS–AS AN IMPORTANT DIRECTION OF HISTORY EDUCATION. *Академические исследования в современной науке*, 3(50), 33-36.
30. Ogli, Y. J. A. The Content of the Introduction of the Development of the Axiological Approach in Future History Teachers. *JournalNX*, 10(10), 34-38.

31. Yuldashev, J. (2024). BO‘LAJAK TARIX O‘QITUVCHILARIDA AKSIOLOGIK POZITSIYANI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI. " ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ АКМЕОЛОГИЯ" международный научно-методический журнал, 1(9).
32. Odilboyeva, U. Z. (2025, December). The scientific and pedagogical influence of teacher cognition theory on method selection in the educational process. *International Conference Platform*, 6, 152–157.
33. Odilboyeva, U. Z. Q. (2026). O ‘ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA TERMINLAR HOSIL BO ‘LISHINING QIYOSIY TAHLILI. *Mahalliy va xalqaro konferensiyalar platformasi*, (1), 32-36.
34. Odilboyeva, U. Z. (2026, January). THE DEVELOPMENT OF AUTOPEdagogICAL COMPETENCE IN STUDENTS DURING ENGLISH LANGUAGE EDUCATION. In *Claritas Conference Platform* (No. 1, pp. 90-93).
35. Yunusov, G. O. (2026). TALABA-YOSHLAR MA’NAVIYATINI YUKSALTIRISHDA XALQ FOLKLOR SAN’ATINING O ‘RNI. *Mahalliy va xalqaro konferensiyalar platformasi*, (3), 58-62.
36. Rakhimov, H. U. (2026, January). THE SIGNIFICANCE OF AUTOPEdagogICAL COMPETENCE IN VISUAL ARTS EDUCATION. In *Claritas Conference Platform* (No. 1, pp. 30-34).
37. Umarjon ogli, H. R. (2021). Technologies for improving composition and drawing skills based on the rules of composition. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 9(12), 765–767.